

РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ В УМОВАХ КООПЕРАЦІЇ

Л. Й. Войнич, старший викладач
Львівський національний аграрний університет

Розглянуто можливості розвитку органічного виробництва в особистих селянських господарствах Львівщини як напрям диверсифікації їх діяльності. Обґрунтовано основні напрями підтримки дрібних виробників органічної продукції шляхом їх кооперування.

Постановка проблеми. Торкаючись широкого спектра економічних, соціальних і навіть екологічних проблем розвитку

сільських територій, дослідження диверсифікації виробничої діяльності селянських господарств є доволі актуальним. Сільські райони потерпають від багатьох проблем, пов'язаних із дефіцитом можливостей працевлаштування, низьким рівнем доходів, недорозвиненими освітньою, соціальною та культурною мережами, низькою якістю інфраструктури, транспорту та зв'язку, обмеженою доступністю соціальних, громадських, комунальних та інших послуг. Низький рівень життя, який дуже часто не задовольняє нормальні життєві потреби, поряд із помірною підприємницькою та промисловою культурою місцевого населення, призводить до обмеження можливостей щодо диверсифікації економічної діяльності. Відтак диверсифікація виробничої діяльності особистих селянських господарств може стати вирішальним чинником ефективного використання людських і природних ресурсів сільських територій, поширення підприємницької ініціативи, створення належних умов для гідного життя селян, збереження культурних цінностей сільських територій. Розвиток органічного виробництва може бути вірним вибором диверсифікації економічної діяльності особистих селянських господарств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми виробництва органічної продукції в Україні знайшли відображення у наукових працях українських вчених, таких як: В. О. Шлапак, М. І. Кобець, Є. В. Милованов, Н. В. Бородачева, М. К. Шикили та ін. Значенню особистих селянських господарств в аграрному виробництві й сільському розвитку присвячена робота вчених Інституту економіки та прогнозування НАН України І. В. Прокопи і Т. В. Беркути. Економічні аспекти функціонування особистих селянських господарств розглядаються також в монографії І. В. Свиноуса.

Разом з тим, зростання кількості наукових праць щодо селянських господарств досі не реалізувалися в механізмах динамічної державної політики щодо них. Недосконала законодавча база стосовно селянських господарств посилює сприйняття їх як неефективної форми господарювання в контексті якості і обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та розв'язання соціальних проблем села.

Постановка завдання. Розглянути можливості розвитку органічного виробництва в особистих селянських господарствах на засадах кооперації враховуючи концепцію сталого розвитку та проблем диверсифікації їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні, незважаючи на активну сільськогосподарську діяльність населення Львівської області, наявний людський потенціал, а також наявність земельних ресурсів,

рівень виробництва продукції сільського господарства, ефективність виробництва та якість продукції є незадовільними, особливо це стосується продукції тваринництва. Тому окрему увагу варто приділити виробництву органічної сільськогосподарської продукції як напрямку диверсифікації економічної діяльності особистих селянських господарств, що є основними виробниками сільськогосподарської продукції області. Для цього необхідно започаткувати реалізацію ефективних регіональних та місцевих стратегій і програм розвитку виробництва агроекологічної продукції на основі наявного ресурсного потенціалу та існуючих потреб у такій продукції. До того ж складна екологічна ситуація в регіоні, поширеність хвороб, спричинених нею, створюють основу для збільшення попиту на екологічно чисті продукти, особливо для харчування дітей та літніх людей. Також ефективне використання ресурсного потенціалу особистих селянських господарств може зменшити негативний вплив чинників макросередовища, що у свою чергу сприятиме розвитку сільських територій, зменшенню міграційних скорочень населення, зниженню рівня безробіття.

Багато науковців безспідставно вважають, що порятунок села – саме у впровадженні органічного виробництва. Адже через певні особливості ним часто краще займатися дрібним сільськогосподарським виробникам. В основі органічного виробництва лежить послаблення навантаження на навколишнє природне середовище внаслідок використання меншої кількості машин і хімічних речовин [1, с. 13–14]. Також виробництво органічної продукції в особистих селянських господарствах може сприяти й розвитку агротуризму, що набуває дедалі більшої популярності серед міського населення. На туристичному ринку власники особистих селянських господарств поряд з іншими послугами можуть пропонувати екологічно чисту, зокрема органічну продукцію. Також органічне виробництво матиме позитивний вплив на навколишнє середовище сільських поселень (якість повітря, прісної води, ґрунту). Крім того, органічне виробництво сприятиме сталому розвитку села, а саме збалансованому економічному росту, збереженню природно-ресурсного потенціалу, гарантуватиме екологічну безпеку з метою задоволення життєво необхідних потреб самих селян [2].

Багато проблем, пов'язаних з переходом на органічне виробництво, можна вирішити об'єднанням зацікавлених у вирощуванні органічної продукції членів особистих селянських господарств у кооперативи. Органічне виробництво вимагає чималих затрат, крім того, традиційне виробництво характеризується вищими

показниками [3, с. 78], тому особисті селянські господарства здійснювати таку господарську діяльність ефективно поодиноці не зможуть. Крім того, кооперативи можуть забезпечувати своїх членів консультаціями з питань вирощування екологічних кормів, годівлі та утримання тварин, контролю якості. Одним із головних завдань таких кооперативів буде організація збуту органічної сільськогосподарської продукції.

Історичний досвід свідчить, що кооперація є засобом виживання дрібнотоварних суб'єктів господарювання, так званим способом самопомоги. Кооперація надавала можливість виходу з ситуації, що вважалась критичною та кризовою. З іншого боку, сучасний досвід і наукові дані свідчать, що кооперація виконує не лише антикризові функції, а й має суттєве значення навіть в умовах нормального функціонування ринкової економіки [4, с. 7]. Цим зумовлюється стратегічне значення розвитку кооперації в АПК не тільки як фактора подолання кризового стану, а й як важливого напрямку ефективного формування ринкових відносин в аграрному секторі, зокрема на ринку органічної продукції.

Основною метою спеціалізованого органічного сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу стало б забезпечення основних вимог ведення органічного виробництва: організація рослинництва в селянських господарствах без використання пестицидів та синтетичних добрив, без використання генетично модифікованого насіння, відтворення родючості ґрунту за рахунок органічних добрив, за мінімальної обробки ґрунту, із застосуванням агротехнічних і біологічних методів захисту рослин; організація тваринництва з урахуванням фізіологічних та поведінкових потреб, зокрема забезпечення високоякісними органічними кормами, дотримання оптимальної кількості тварин на одиницю площі; застосування системи розведення тварин, яка враховує їх поведінкові потреби; впровадження практики утримання тварин, яка мінімізує стрес, сприяє їх здоров'ю та благополуччю, перешкоджає захворюванням і запобігає використанню хімічних алопатичних ветеринарних препаратів, таких як антибіотики; досягнення доброго стану здоров'я та благополуччя тварин, зростання їх продуктивності; повне забезпечення органічними кормами раціону годівлі тварин; застосування штучного запліднення тварин; забезпечення належної якості молока і т. ін.

Таким чином, до основних інституційно-правових заходів впровадження органічного виробництва в дрібних формах господарювання належать:

- удосконалення нормативно-правової бази, розробка технічних регламентів і підзаконних актів, які враховуватимуть важливі моменти регулювання агроєкологічного виробництва, так і розвитку СОК зокрема;
- створення ефективної державної системи сертифікації та контролю органічних господарств і виробленої ними продукції;
- сприяння формуванню належної інфраструктури, а саме асоціацій, спілок кооперативів – виробників та споживачів органічної продукції;
- створення мереж інформаційно-консультативних послуг;
- належне інформаційне забезпечення (популяризація технологій органічного землеробства, екологічна освіта населення та виробників сільськогосподарської продукції, консультаційна підтримка виробників, спеціалізовані тренінги для керівників господарств);
- формування відповідної регіональної політики підтримки ведення екологічного сільськогосподарського виробництва в дрібних агроформуваннях.

До вагомих фінансово-економічних передумов впровадження органічного виробництва належить зарахувати:

- налагодження системи збуту продукції з урахуванням специфіки кожного регіону;
- розробку та впровадження цільових програм фінансової підтримки дрібних виробників органічної продукції, зокрема органічних кооперативів;
- надання податкових пільг та пільг під час кредитування;
- формування прозорих ринкових механізмів ціноутворення на екопродукцію.

Висновки. Застосування альтернативного землеробства в нашій країні потребує проведення глибоких досліджень і ретельного вивчення. Однак, на сучасному етапі становлення вітчизняного агровиробництва доцільно розробити план дій та заходів, який би створював сприятливі передумови і дрібним виробникам у розвитку цього сегмента аграрного ринку. Цьому може сприяти створення мережі спеціалізованих обслуговуючих кооперативів.

Список використаних джерел

1. Основи біологічного та адаптивного землеробства : навч. посіб. / П. В. Писаренко, О. О. Горб, Т. В. Невмивако, Ю. С. Голік. – Полтава, 2009. – 312 с.
2. Кобинець М. Органічне землеробство в контексті сталого розвитку [Електронний ресурс] / М. І. Кобинець. – Режим

доступу http://ta.swaprural.org.ua/files/200910051523260.P2004_01_05_1_04.pdf 71

3. Основи органічного виробництва : навч. посіб. / [П. О. Стецишин, В. В. Рекуненко, В. В. Пиндус та ін.] – Вінниця : Нова кн., 2008. – 528 с.
4. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи : практич. посіб. / [Блок Р., Гончаренко В. В., Іванова Н. А. та ін.] – К. : Урожай, 2001. – 288 с.